

16. Rozporządzenie Prezydenta Rzeczypospolitej z dnia 4 listopada 1926 r. O karach za rozpowszechniania nieprawdziwych wiadomości, oraz o karach za zniewagę władz i ich przedstawicieli // Dziennik ustaw Rzeczypospolitej Polskiej. — 1926. — 6 listopada. — S. 1222—1255.
17. Rozporządzenie Prezydenta Rzeczypospolitej z dnia 10 maj 1927 r. O prawie prasowym // Dziennik ustaw Rzeczypospolitej Polskiej. — 1927. — 22 listopada. — S. 549—559.
18. Rozporządzenie Prezydenta Rzeczypospolitej z dnia 10 maj 1927 r. Zmieniające niektóre postanowienie ustaw karnych o rozpowszechnianiu ustaw karnych o rozpowszechnianiu nieprawdziwych wiadomości i o zniewagach. — S. 12—13.
19. *Szumilo M.* Ukraińska reprezentacja Parlamentarna w Sejmie s Senacie Rzeczypospolitej Polskiej (1928—1939) / Mirosław Szumilo. — Warszawa, 2007. — 326 s.
20. Ustawa z dnia 15 grudnia 1926 r. w Przedmiocie uchulenia mocy prawnej rozporządzenie Prezydenta Rzeczypospolitej z dnia 4 listopada 1926 r. O karach za rozpowszechniania nieprawdziwych wiadomości, oraz o karach za zniewagę władz i ich przedstawicieli // Dziennik ustaw Rzeczypospolitej Polskiej. — 1926 — 30 grudnia. — S. 1500.
21. Ustawa z dnia 7 kwietnia 1938 r. o ochronie imienia Józefa Piłsudskiego Pierwszego Marszałka Polski // Kodeks Karny. Prawo o wykroczeniach. Kodeks postępowania Karnego. — Kraków ; Warszawa, 1939. — S. 87.
22. Ustawa Konstytucyjna z dnia 23 kwietnia 1935 r. Rzeczypospolitej Polskiej // Dziennik ustaw Rzeczypospolitej Polskiej. — 1935. — 24 kwietnia. — S. 497—508.
23. Ustawa z dnia 17 marca 1921 roku. Konstytucja Rzeczypospolitej Polskiej // Dziennik ustaw Rzeczypospolitej Polskiej. — 1921. — 1 czerwca. — S. 633—658.
24. Vox populi, vox Dei // Українське Життя. — 1922. — 15 жовт.

Зоряна Наконечна

ЧАСОПИС «НОВИЙ ЧАС» (1923—1939 рр.): ОСОБЛИВОСТІ ФОРМУВАННЯ ІНФОРМАЦІЙНОГО БЛОКУ

У статті проаналізовано особливості формування інформаційного блоку газети «Новий Час» (1923—1939 рр.); визначено пріоритетні жанри для висвітлення певних подій; за допомогою кількісних показників унаочнено інформаційне наповнення видання у різні періоди його існування.

Ключові слова: видання, інформаційний блок, особливості формування, замітка, репортаж, хроніка, рубрика, інтерв'ю.

В статье проанализировано особенности формирования информационного блока газеты «Новый Час» (1923—1939 гг.); определены приоритетные жанры для освещения определённых событий; с помощью количественных показателей наглядно показано информационное наполнение издания в разные периоды его существования.

Ключевые слова: издание, информационный блок, особенности формирования, заметка, репортаж, хроника, рубрика, интервью.

In article peculiarities of formation of informative bloc of newspaper «Novyy Chas» are analyzed (1923—1939); priority genres for cover of some events are determined; with the help of qualitative indices informational fulfillment of publication in different years of its existence was examined.

Key words: publication, informational bloc, peculiarity of formation, note, reportage, chronicle, rubric, interview.

У сучасному світі, в умовах активного поширення електронних ЗМІ, домінуючу роль у поданні подієвої інформації відіграють радіо, телебачення та Інтернет, однак у першій половині ХХ ст. монополістом у новинникарстві була преса. Із періодичних видань громадськість мала змогу почерпнути відомості про місцеві, державні і закордонні політичні, економічні, культурні, освітянські та інші події. Найбільш оперативно на тогочасні актуалії відгукувалися редакційні колективи універсальних видань, які виходили двічі, тричі на тиждень, щоденно. Саме до таких конкурентоспроможних щодо першості розміщення новин у 20—30-х рр. ХХ ст. належала газета «Новий Час» (1923—1939 рр.).

Теоретичною базою для дослідження особливостей і динаміки розвитку жанрової системи часопису стали праці таких відомих українських науковців, як М. Василенко [1], В. Здоровега [2], В. Різун [6], оскільки саме вони розробили теорію сучасного журналістикознавства і, зокрема, детально охарактеризували жанри засобів масової інформації. Окрім того, цінним джерелом для вивчення теорії журналістикознавства є наукові надбання дослідників близького зарубіжжя — О. Тертичного [7], М. Кіма [3] та ін. Варто також згадати праці науковців радянського періоду, наприклад В. Пельта [4] і Д. Прилюка [5], які, попри ідеологічне перенасичення, містять важливі відомості про особливості жанротворення.

Сьогодні науковці дедалі частіше звертаються до дослідження особливостей функціонування сучасних ЗМІ. Зокрема, крім інших не менш важливих аспектів, вони аналізують тенденції розвитку жанрів у певних часописах, доцільність їх використання, трансформацію одних жанрів у інші. Однак не вивченими з цього погляду залишаються часописи минулого, на сторінках яких через нагальну потребу різнобічного відтворення дійсності фактично і виникала, формувалася, удосконалювалася жанрова багатоманітність. Це стосується, зокрема, і газети «Новий Час», яку випускав у світ авторитетний та високофаховий видавець Іван Тиктор.

У часописі жанрово представлені майже всі інформаційні методи відтворення різнопланової події. Найчастіше кореспонденти зверталися до найоперативнішої і найпростішої усталеної форми повідомлення — замітки. Зокрема, на першій сторінці газети впродовж усього періоду її існування публікувалися хронікальні (від 1925 р. — також розширені) замітки, які інформували про найважливіші політичні, а інколи — і сенсаційні кримінальні події. Редакційний колектив намагався привернути увагу потенційних «споживачів» газетної продукції шокуючими або інтригуючими заголовками на першій сторінці видання, як-от: «903 роки тюрми» (1927. — Ч. 3), «Бомби в суді» (1927. — Ч. 18), «Кровава купіль на Дністрі» (1932. — Ч. 49), «Трагічна сенсація Америки» (1932. — Ч. 109), «Шпигун на маневрах англійської фльоти» (1934. — Ч. 77), «Криваві демонстрації селян у совітській Україні» (1936. — Ч. 191) тощо. На початках існування газети (1923—1926 рр.) практикувалося розміщення під логотипом газети анонсів найважливіших повідомлень: «Смерть Леніна» (1924. — Ч. 6), «Ревізії і арешти у Львові» (1924. — Ч. 8), «Трагедія в поліцейних арештах» (1924. — Ч. 14), «Піلسудські комуніст?» (1926. — Ч. 17), «Кровава середа в Стрию» (1926. — Ч. 23), «Замах на Мусоліні» (1926. — Ч. 25), пояснення яких можна було віднайти на наступних сторінках.

Хронікальні та розширені замітки формували численні газетні рубрики, які за змістом можна умовно поділити на універсальні та тематичні, а за територіальною охоплюваністю — на регіональні, загальнонаціональні, зарубіжні та глобальні (деякі рубрики містили і місцеву, і закордонну інформацію). Серед універсальних упродовж 17 років функціонувала рубрика «Новинки» (часто мала підрубрики

«У Львові», «По Галичині», «Зі світу»), під якою вміщувалися хронікальні та розширені замітки про громадсько-політичні, культурні, кримінальні (варто зауважити, що, на відміну від сучасників, журналісти «Нового Часу» не зловживали кримінальними новинами, тож вміщували інформацію лише про виняткові, неординарні випадки переважно на теренах Галичини) події та стихійні лиха в Україні та за кордоном. У різний час також функціонували універсальні рубрики «Ріжні вісти» («Різні вісти»), «Останні вісти», «Всячина», «Цікава всячина» та ін. Для того, щоб охопити якнайбільше новин, у 30-х рр. було започатковано рубрики «Хроніка», «В кількох словах», «Короткі вісти», «Одним словом», «З останньої хвилини», «Події дня», зміст яких становили хроніки в одне-два речення. Загалом, у формуванні універсальних рубрик редакція намагалася дотримуватися традиційної для сучасних українських ЗМІ «ієрархії близькості» [2, с. 161] — на першому плані були повідомлення про місцеві події, тобто те, що могло бути найцікавішим для потенційного читача.

Універсальною за змістовим наповненням, однак обмеженою територіально була регулярна велика рубрика «З цілого краю» (інші назви: «З життя краю», «Життя краю»), поділена на підрубрики: «Сокальська хроніка», «Станиславівська хроніка», «Стрийська хроніка», «Поліська хроніка», «Рівенська хроніка», «Підгаєцька хроніка», «Дрогобицька хроніка», «Галицька хроніка» тощо.

Новини близького зарубіжжя (за тогочасним територіальним поділом) у різний час висвітлювалися під рубриками «По Радянській Україні» («На Радянській Україні»), «Що діється в СРСР», «Що діється в СРСР», «З соціалістичної дійсності», а світові новини ставали темами повідомлень таких рубрик, як: «Огляд світових подій», «По Польщі», «З життя українців в Америці», «По всьому світу».

Якщо під універсальними рубриками висвітлювалися новини, призначені для широкої читачької аудиторії, то тематичні — забезпечували інформаційні потреби певних її груп. Зокрема, у «Новому Часі» у різний час функціонували «Культурна хроніка», «Правна порада», «Нові книжки», «Посмертні згадки», «Спорт» («Зі спорту»), «Преса», «Бібліографія», «З природи і техніки», «З сокільського життя», «З кінотеатру», «З театру» («З театральної салі»), «З концертної салі» та ін. Зокрема, найчастіше читачі (насамперед молодь) могли ознайомитися з досягненнями українських спортсменів,

результатами світових змагань з різних видів спорту (рубрика, присвячена спорту, з'являлася щороку). Зміст тематичних рубрик ставили переважно розширені, рідше — хронікальні замітки.

Загалом, замітки (один із найстаріших жанрів журналістики, за визначенням В. Здоровеги [2, с. 165]) — дуже часто використовуваний у газеті жанр, що можна пояснити необхідністю на невеликій площі подати якнайбільше новин (саме інформаційна всеохопність була одним із визначальних факторів популярності видання серед читачтва). З огляду на часову дистанцію ми не можемо стверджувати про об'єктивність цих матеріалів (головна ознака подієвої інформації), однак зазначимо, що вони містять усі інші ознаки, характерні для новинної журналістики, зокрема: відсутність додаткових (неважливих) подробиць; лапідарність викладу, тобто не завантаженість судженнями, думками, коментарями авторів.

У «Новому Часі» доволі часто трапляється такий поширений у сучасних ЗМІ інформаційний жанр, як репортаж. Журналісти використовували його здебільшого для того, щоб яскраво і динамічно описати гучні судові процеси (Великий політичний процес у Львові. — 1926. — Ч. 39—49; Великий політичний процес у Волод. Волинським. — 1927. — Ч. 3—4), важливі політичні акції (Кривавий перший травень в Варшаві. — 1926. — Ч. 31; Криваві заворушення в столиці Бельгії. — 1934. — Ч. 11), перебіг спортивних змагань (На XI Олімпіяді в Берліні. — 1936. — Ч. 184). Окрім того, власні кореспонденти часопису за допомогою репортажів описували, наприклад, побут українців за кордоном, як-от: «На роботах у Сан-Дені» (1926. — Ч. 24). Матеріали, створені у цьому жанрі, є важливим джерелом для вивчення тогочасних реалій, оскільки події було зафіксовано такими, якими їх бачили свідки, переживали учасники.

Не лише достовірність, а й унаочнення події властиве такому жанру, як фоторепортаж. (Сучасні науковці виокремлюють також фотоінформацію та фотоілюстрацію, однак ми не вдаватимемося до такої детальної класифікації, оскільки це потребує окремого ґрунтовного дослідження.) Зазначимо, що цей інформаційний жанр фотожурналістики представлено майже у кожному числі (переважно на першій або останній сторінці) у вигляді однієї чи двох фотографій, що відображали певну подію у різних ракурсах чи у різні моменти, та короткої експлікаційної частини.

Ще один жанр, представлений у «Новому Часі» (як, зрештою, і в усіх інших пресових друках і тогочасся, і наступних історичних періодів), — це звіти. (Зараховуємо їх саме до інформаційної жанрової групи, оскільки вони, на відміну від сучасних звітів, які часто містять елементи аналітики, лише відтворювали певну подію, а не аналізували її.) Звіти публікувалися майже у кожному числі і більш чи менш детально відображали (в окремих випадках — стенографували) перебіг різного роду засідань. Так, найчастіше читацькій увазі пропонувалися хронікальні звіти, які вміщувалися і окремо, і під певними рубриками, серед них — «Повітовий народній зїзд у Львові», «Повітовий народній зїзд в Добромилі» (1926. — Ч. 21; об'єднані п. н. «Народні Зїзди»), «Великий політичний зїзд [УНДО]» (1926. — Ч. 34), «Повітова нарада провідників доросту «Р. Ш.» в Підгайцях» (1936. — Ч. 178), значно рідше з'являлися прямі інформаційні звіти, наприклад «Загальні збори Ревізійного Союзу Українських Кооператив» (1934. — Ч. 11). Ці звіти (на відміну від радянської епохи, коли вони «за своєю безплідністю і нецікавістю могли рівнятися хіба що з передовими статтями у партійних газетах» [2, с. 168]) є доволі насиченими, оскільки повніше, ніж, наприклад, замітки чи репортажі, інформують про діяльність певних політичних, громадських, культурних структур, надаючи можливість читачам самим аналізувати і визначатися зі своїми уподобаннями (підтримувати чи не підтримувати позицію конкретної організації).

У той час лише починав завойовувати шпальти українських газет такий поширений у сучасних ЗМІ жанр, як інтерв'ю. У корпусі текстів «Нового Часу» він трапляється зрідка: «Чверть години в Народній лікарні [Розмова з І. Куровцем]» (1926. — Ч. 1), «Про розвиток українського молочарства (Розмова з директором Маслосоюзу в Стрию)» (1927. — Ч. 4), «На Великій Україні. Розмова з д-ром Остапом Макарушкою» (1927. — Ч. 118—123), «Допоможіть нам у наших плянах і надіях!» Розмова... з головою «Р. Ш.» [М. Заячківським]» (1936. — Ч. 132). Основна мета згаданих публікацій полягала перш за все у популяризації діяльності різних інституцій та їхніх чільників, лише зрідка редакція пропонувала читачам сенсаційні інтерв'ю побутового характеру, як-от: «Що говорить той, що їв людей» (1927. — Ч. 30). Загалом, усі запропоновані редакцією інтерв'ю можна визначити як оперативно-інформаційні, побудовані

за класичною схемою «запитання—відповідь». У сучасній практиці журналісти використовують чимало різновидів цього жанру.

Варто відзначити, що для забезпечення інформаційних потреб різних за віком, статтю, соціальним статусом та зацікавленнями читачів редакція, окрім рубрик, регулярно створювала сторінки і додатки, які інколи навіть на 60—80% заповнювали інформаційні жанри. Однак ми не розглядали їх як окремі пресові одиниці, а характеризували в комплексі з основним видання, оскільки обмежений обсяг статті не дозволяє приділити увагу кожному додатку зокрема.

Для того, щоби більш докладно унаочнити інформаційне наповнення газети у різний час, ми проаналізували окремі числа знакових років в історії її функціонування, а саме: 1924 р. — становлення газети (у перший рік виходу ще не було чітко визначено структуру видання і редакційний колектив перебував у творчому пошуку), 1933 р. — другий рік функціонування газети в щоденному ритмі, коли редакція змогла збільшити обсяг чисел (6—8 с.), 1939 р. — останній рік існування «Нового Часу» (табл.).

Таблиця

Інформаційні жанри		Дата виходу чисел видання		
		1924. — Ч. 4 (12 с.)	1933. — Ч. 237 (8 с.)	1939. — Ч. 113 (10 с.)
Замітка	хронікальна	12	21	52
	розширена	10	18	12
Репортаж		—	4	7
Фоторепортаж		—	—	1
Звіт		—	2	—

Оскільки мета нашого дослідження полягає в аналізі інформаційних методів відтворення подієвості, використовуваних редакцією «Нового Часу», ми не акцентували на тематиці цих публікацій, лише зазначимо, що усі вони відзначаються актуальністю, високим рівнем розкриття тем, стилістичною довершеністю.

Загалом, у газеті «Новий Час» представлено всі інформаційні жанри. Найчастіше редакційний колектив використовував замітки,

зокрема, заповнював ними і першу сторінку, і численні рубрики. Як лаконічний оперативно-новинний різновид відображення, вони були найзручнішими, оскільки, займаючи небагато газетної площі, повідомляли про всі найважливіші події. Інші жанри з'являлися спорадично — репортажі тоді, коли відбувалася неординарна подія чи виникала необхідність показати життя українців за кордоном; звіти редакція друкувала здебільшого після зборів, засідань громадських організацій чи політичних структур, про діяльність яких повинен був знати кожен свідомий українець; інтерв'ю (як уже зазначалося, зрідка публікувалися на шпальтах газети) — для того, щоб оприлюднити інформацію про діяльність відомої особи або очолюваної нею організації. Упродовж усього періоду функціонування газети суттєвих змін у формуванні інформаційного блоку «Нового Часу» не відбувалося. Лише напередодні Другої світової війни загострення міждержавних відносин, часті зміни політичних «декорацій» вплинули на суттєве (інколи більш ніж удвічі порівняно, наприклад, з 1920-ми рр.) збільшення кількості заміток (перш за все хронікальних) і репортажів.

1. *Василенко М. К.* Динаміка розвитку інформаційних та аналітичних жанрів в українській пресі : монографія / М. К. Василенко. — К., 2006. — 236 с.
2. *Здоровега В. Й.* Теорія і методика журналістської творчості : підручник / В. Й. Здоровега. — 2-ге вид. — Львів : ПАІС, 2004. — 268 с.
3. *Ким М. Н.* Жанры современной журналистики / М. Н. Ким. — СПб. : Изд-во Михайлова В. А., 2004. — 336 с.
4. *Пельт В. Д.* Информация в газете : учеб.-метод. пособ. / В. Д. Пельт. — М. : Изд-во МГУ, 1980. — 63 с.
5. *Прилюк Д. М.* Теорія і практика журналістської творчості: методологічні проблеми / Д. М. Прилюк. — К. : Вища школа, 1973. — 270 с.
6. *Різун В. В.* Теорія масової комунікації : підруч. для студ. галузі 0303 «журналістика та інформація» / В. В. Різун. — К. : Видавничий центр «Промсвіта», 2008. — 260 с.
7. *Тертычный А. А.* Жанры периодической печати : учеб. пособ. / А. А. Тертычный. — 2-е изд., испр. и доп. — М. : Аспект Пресс, 2002. — 312 с.